

DUMITRU TUDOR

1908—1982

La 30 ianuarie 1982 s-a stins din viață profesorul universitar, doctor docent Dumitru Tudor. Fiu al melegurilor mehedintene, născut la 20 mai 1908 la Selișteea, com. Izverna, a urmat cursurile liceale la Turnu Severin și Satu Mare, după care a fost student al Facultății de litere și filozofie din București pe care a absolvit-o în 1930. Tinăr deosebit de înzestrat, studios și modest, format la școala lui Scarlat Lambrino, I. Andrieșescu, I. Murnu, N. Iorga, Simion Mehedinți și C. C. Giurescu, și-a început de timpuriu cariera științifică, în paralel cu cea didactică, și le-a consacrat întreaga sa existență.

Profesor de liceu la București și Caracal, D. Tudor este între 1933 și 1935 bursier al Școlii române din Roma, unde își redactează teza de doctorat *I Cavaleri danubiani*, pe care o va susține cu strălucire la București în 1936. Apreciat profesor și director de liceu la Cimpulung Muscel și la „Mihai Viteazul” în București, în paralel șef de lucrări la Muzeul național de antichități, desfășoară o intensă activitate de cercetare științifică deschizând șantierul de săpături arheologice de la Sucidava (1936) și publicînd, între altele, *Monumente inedite din Romula* (1940) și *Oltenia romană* (1942), distinse ambele cu premiul „Vasile Pârvan” al Academiei Române.

Ajuns la maturitatea mijloacelor sale, D. Tudor este numit profesor universitar la Facultatea de istorie și geografie din Iași (1947—1953), unde conduce și Muzeul de antichități, ca apoi să treacă la Facultatea de istorie din București (1953—1974), devenind, după pensionare, profesor consultant, calitate în care și-a continuat cu aceeași sîrguință și neabătută energie atît activitatea didactică, cit și pe cea de cercetare. Cu mijloace de

expresie sobre, cu o erudiție caldă și zimbitoare, bazată pe studierea amănunțită a subiectelor tratate, lecțiile profesorului nostru, fie că se desfășurau de la catedră sau pe teren, pe șantierele arheologice, atrăgeau și dinamizau, îndemneau la căutări personale și la concretizarea lor. „Scriți, băieți numai să scriți”, obișnuia să ne spună.

La ora bilanțului, în clipa cînd condeii său a încetat să mai scrie, chiar dacă multe pagini vor apărea postum, între ele numărîndu-se o monumentală *Enciclopedia civilizației romane*, realizată în colaborare și pe care dorea așa de mult să poată să o vadă tipărită, apare limpede că profesorul D. Tudor a fost un om al datoriei realizată exemplar. A cultivat știința istorică în toată complexitatea ei, fie ea istorie națională sau universală, atent la scrierile antice, a înțeles să le completeze mereu prin săpături arheologice și prin cercetarea unor izvoare de mare varietate: ștampile de amforă, grafitti, dipinti, inscripții în piatră, monumente sculpturale, monede, ceramică etc. Revenind în 1954—1955 la Histria, unde-și făcuse de altfel ucenicia ca student, reia în 1956 săpăturile de la Sucidava, altă stațiune pilot a arheologiei românești, pe care le-a condus pînă la sfîrșitul vieții, redeschide șantierele de la Cioroiu Nou (1959), Romula (1965), Slăveni și conduce investigațiile de la Stolniceni, Simbotin, Arutela, Cătune și altele, axîndu-și cercetarea în principal pe Oltenia, ceea ce a dus și la apariția a încă trei ediții din *Oltenia romană* (1958, 1968, 1978), mereu aduse la zi. Parte din aceste săpături fuseseră prefigurate de seria *Castra Daciae Inferioris*, care punea la dispoziția cercetării rezultatele investigațiilor lui Gr. G. Tocilescu și Pamfil Polonic rămase inedite, ele integrîndu-se într-un plan de anvergură în realizarea căruia profesorul avea alături pe mulți din foștii săi elevi pe care-i considera colaboratori și prieteni, cu o mărinimie ce-i era caracteristică.

Dinamic și cu o riguroasă disciplină a scrisului, D. Tudor ne-a lăsat o operă științifică monumentală. Fără să neglijăm cele peste 5 000 de note bibliografice inserate în *Fasti Archaeologici*, spre marelui folos al erudiției internaționale, pusă în situația de a cunoaște permanent eforturile arheologice din România, fără să uităm articolele de popularizare și în imposibilitatea de a furniza o listă completă a studiilor, articolelor de specialitate și a rapoartelor de săpături pe care le-a publicat cu regularitate timp de o viață (vezi G. Popilian, *SCIVA*, 29, 1979, 2, p. 157—164; C. Preda, *Dacia*, N. S., 23, 1979, p. 349—353), ne vom mulțumi să mai reamintim aici cîteva din cărțile sale.

În 1957 apăreau *Istoria sclavajului în Dacia română și Răscoale și atacuri barbare în Dacia română (secolele II—III e.n.)*; în 1965 *Sucidava. Une cité daco-romaine et byzantine en Dacie*, la Bruxelles în colecția Latomus; în 1968 *Orășe, tîrguri și sate în Dacia romană*; în 1969—1971 cele trei volume din *Mari căpitani ai lumii antice*; în 1970 *Pericles*; în 1972 *Femei vestite din lumea antică*, carte tradusă în Italia; în 1974 *Les ponts romains du Bas-Danube și Cetatea Sucidava*; în 1974—1975 cele trei volume din *Figuri de împărați romani* și tot în 1975 *Arheologia romană*, opere care, adresate specialiștilor sau marelui public, de obicei însă cititorilor îndeobște, fac cinste școlii arheologice și istorice românești. Urmărirea perseverentă a studiului monumentelor Cavalerilor danubieni a îmbogățit erudiția mondială cu o operă de mare valoare *Corpus monumentorum religionis Equitum Danuviorum*, Leyden, 1969 și 1976. Să nu uităm nici

colaborările sale la *Istoria României*, vol. I (1960) și la ediția total innoită acum în pregătire și la *Dicționarul de istorie veche a României* (1977), coordonat de D. M. Pippidi.

Poate că din strădania de istoric a profesorului D. Tudor anumite date și fapte vor deveni cu timpul bunuri comune ale științei românești și unele au și început să devină, cum ar fi de exemplu rolul jucat în dăinuirea populației geto-dacice romanizate de revenirea imperiului roman tirziu și bizantin la nordul Dunării (secolele IV—VI). Altele se vor uita poate cu timpul. Va rămâne însă mereu vie în mintea noastră prodigioasa sa activitate și operă scrisă, lărgimea cîmpului său de cercetare, respectul său profund pentru mărturia cea mai neînsemnată aparent, impletit cu strădania de a lăsa monumente consolidate și restaurate urmașilor, Sucidava fiind în acest sens o însemnată realizare, dragostea și devotamentul său pentru istoria României.

Luindu-și locul bine meritat printre „oamenii care au fost” ai acestui pămînt, cel care a fost profesorul Dumitru Tudor, arheolog pasionat și dascăl de mare merit, deschizător de drumuri și autor al unei opere științifice prodigioase, lasă un imens gol între slujitorii zeiței Klio, chiar dacă pe parcursul exemplarei sale cariere s-a străduit prin toate mijloacele să contribuie la formarea unor succesori de cit mai bună calitate. Să încercăm, toți cei care l-am stimat și l-am iubit, învățînd din marea lecție care a fost viața sa, să nu-i dezmințim încrederea pe care ne-a acordat-o de la primii noștri pași pe drumul cercetării și să nu-i dezamăgim speranțele în marele viitor al arheologiei românești.

Gh. Poenaru Bordea

COMPLETARE BIBLIOGRAFICĂ

1. *Trupele din castrul de la Slăveni pe Olt*, SMMIM, 7—8, 1974—1975, p. 13—22.
2. *Gr. G. Tocilescu și arheologia Olteniei*, SCIVA, 27, 1976, 4, 573—580.
3. *În legătură cu războiul lui Filip Arabul împotriva carpilor*, Pontica, 9, 1976, p. 89—97.
4. *Deux dieux thraco-phrygiens à Drobeta*, în *Hommage Vermasseren*, Leiden, 1977, p. 1 269—1280.
5. *Diploma militară romană descoperită în castrul de la Slăveni pe Olt*, Drobeta, 1978, p. 30—32.
6. *Reprezentare a Cavalerilor danubieni descoperită la Aquae (Cioroiu Nou, județul Dolj)*, Drobeta, 1978, p. 47—49.
7. *Comunicări epigrafice VIII*, SCIVA, 30, 1979, 2, p. 303—310.
8. *Sur la carrière de C. Arrius Antoninus*, RRH, 18, 1979, 2, p. 237—243.
9. *Biserica paleocreștină de la Slăveni-Olt*, SCIVA, 30, 1979, 3, p. 453—458.
10. *Scurtă istorie a Daciei*, București, 1979, 119 p.
11. *Le rôle défensif du camp romain de Slăveni sur le Limes Alutanus en Dacie Inférieure*, în *Studien zu den Militärgränzen Roms*, Bonn, 1979, p. 388—403.
12. *Ouverture „officielle” de la dernière guerre entre Trajan et Décébale*, Dacia, N. S., 23, 1979, p. 93—114.
13. *În legătură cu cariera lui C. Arrius Antoninus*, Pontica, 12, 1979, p. 121—127.
14. *Versuri stoice din Romula Malva și Roma*, Drobeta, 1980, p. 9—15.
15. *Rame de plumb pentru oglinzi din Sucidava*, Drobeta, 1980, p. 73—76.
16. *Un fragment epigrafic de la Romula Malva din secolul al IV-lea e.n.*, SCIVA, 31, 1980, 1, p. 143—147.
17. *Șantierul arheologic Sucidava-Corabia*, Materiale și cercetări arheologice (a XIV-a sesiune anuală de rapoarte), Tulcea, 1980, p. 357—363 (în colaborare cu O. Toropu, C. Tătulea, M. Nica).
18. *Comunicări epigrafice IX*, SCIVA, 32, 1981, 3, p. 423—436.
19. *Comunicări epigrafice X*, Pontica, 13, 1980, p. 241—253.
20. *Enciclopedia civilizației romane*, Ed. științifică și enciclopedică, București, 1982.